

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології і педагогіки
Педагогічний факультет
Кафедра теорії і методики виховання

ІННОВАТИКА У НАВЧАННІ ТА ВИХОВАННІ

Часопис кафедри

Випуск 4

Рівне – 2014

УДК 37:005.591.6

ББК 74.20

I – 66

Інноватика у навчанні та вихованні. Часопис кафедри.
Випуск 4 / Упор. Петренко О.Б., Гринькова Н.М. – Рівне: РДГУ,
2014. – 120 с.

Рецензенти:

Литвиненко С. А., доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри практичної психології та психотерапії
Рівненського державного гуманітарного університету;

Ящук І. В., професор, доктор педагогічних наук,
професор, декан факультету початкової освіти і філології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Сейко Н. А., доктор педагогічних наук, професор,
проректор з наукової роботи Житомирського державного
університету ім. І. Франка, зав. кафедри соціальної педагогіки та
педагогічної майстерності

Рекомендовано до друку Вченою Радою
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 9 від 25 квітня 2014 року).

ЗМІСТ

Передмова	3
<i>Вознюк Г.Ф.</i> Громадянське виховання учнівської молоді у Дубенському районі	4
<i>Болгар О.М.</i> Формування іміджу майбутнього вчителя в процесі вивчення педагогічних дисциплін у професійному навчальному закладі	8
<i>Глова І.В.</i> Роль сім'ї у соціалізації і формуванні особистості молодшого школяра	19
<i>Гринда І.П.</i> Гендерне виховання молодших школярів: теоретичний та практичний аспекти	24
<i>Гуляш І.М.</i> Особливості формування екологічної культури учнів молодшого шкільного віку	33
<i>Дубенська В.В.</i> Організаційно-педагогічні умови морального виховання учнів початкових класів у процесі взаємодії школи та сім'ї	38
<i>Король В.В.</i> Ідеї В.О. Сухомлинського про формування почуття відповідальності в учнів початкових класів	52
<i>Максимчук М.Є.</i> Роль засобів мережі інтернет у моральному вихованні учнів початкових класів	58
<i>Останчук А.Г.</i> Проблеми соціалізації ліворуких дітей в освітньому середовищі	65
<i>Прокочук Н.П.</i> Морально-етичне виховання молодших школярів засобами народної педагогіки	73
<i>Рибчинська К.О.</i> Організація трудового виховання школярів у мікрорайоні школи	80

<i>Сацюк Я.В.</i> Соціальний статус як чинник виникнення міжособистісних конфліктів у юнацькому віці	86
<i>Смосюк А.О.</i> Організаційно-педагогічне забезпечення процесу громадянського виховання молодших школярів	94
<i>Сокогутун С.А.</i> Соціалізація підростаючого покоління як соціально-педагогічна проблема	102
<i>Шварц Н.В.</i> Формування безпечної поведінки в дітей молодшого шкільного віку в інтернет просторі	109
<i>Шумська О.О.</i> Ноосферна освіта в педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського	114

УДК 37.5.091.313

ГУЛЯШ І. М., магістрантка
педагогічного факультету, гр. ПІ-51
Науковий керівник: **Ціпан Т.С.**,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методики
виховання Рівненського державного
гуманітарного університету

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Резюме: у статті розкриваються теоретичні основи формування екологічної культури учнів молодшого шкільного віку; акцентується увага на формах і методах екологічного виховання, які використовуються вчителями у практичній діяльності з учнями молодшого шкільного віку.

Ключові слова: екологія, екологічна культура, природа, форми і методи екологічного виховання.

Важливість проблеми екологічного виховання учнівської молоді на сучасному етапі суспільного розвитку зумовлена новими соціально-політичними реаліями. Особливістю екологічного виховання в Україні є підготовка молодого покоління до виконання громадянського обов'язку щодо збереження природи.

Державне замовлення на формування екологічної культури у молодого покоління сформульовано в низці законодавчих документів: Конституція України, Закони України “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про позашкільну освіту”, Національна доктрина розвитку освіти, Концепція екологічного виховання дітей та молоді в національній системі освіти.

Низка сучасних наукових досліджень присвячена висвітленню окремих положень щодо організації екологічного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. Це, насамперед, дослідження історії становлення і розвитку

екологічного виховання (В. Лозова, Т.Сущенко); теоретичних засад формування екологічної культури учнів загальноосвітнього навчального закладу (Н. Левчук, Л. Немець, І. Сяська); методики екологічного виховання (М.Колесник, О.Король, Т. Кучер); інтеграції соціальних впливів у виховному процесі (О. Лабенко, Д. Мельник), формування екологічних якостей особистості (М. Мойсеев, С. Максименко); участі молоді у процесах прийняття рішення на рівні загальноосвітнього навчального закладу (В.Оржехівський, Л.Шелестова).

Водночас, аналіз теоретичних джерел і сучасної практики екологічного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах загалом і формування екологічної культури в учнів молодшого шкільного віку зокрема, дає підстави стверджувати, що існуючі напрацювання не відображають цілісно основні положення щодо змісту й методики організації процесу формування екологічної культури молодших школярів.

Результатом екологічного виховання є екологічна культура. Екологічна культура – культура всіх видів людської діяльності, так чи інакше пов'язаних з пізнанням, освоєнням і перетворенням природи; складається із знання та розуміння екологічних нормативів, усвідомлення необхідності їх виконання, формування почуття громадянської відповідальності за долю природи, розробки природоохоронних заходів та безпосередньої участі в їх проведенні.

Екологічна культура – складова частина світової культури, якій властиве глибоке і загальне усвідомлення важливості сучасних екологічних проблем у житті і майбутньому розвитку людства. Свідоме засвоєння й оволодіння екологічною культурою має розпочинатися ще з дитинства, одночасно з засвоєння положень загальної культури.

Початкова школа – початкова ланка формування екологічної культури, екологічного мислення, засвоєння екологічних знань.

В учня першого класу ще не сформовані стійкі погляди, переконання, інтереси. Тому завдання вчителя – сформувати мислення та екологічну культуру кожного учня, навчити молоде покоління жити за законами природи, домогтися, щоб почуття

особистої відповідальності за все живе на Землі, турбота про збереження природи стали рисами характеру кожної людини.

У своєму дослідженні ми виходили з того, що екологічне виховання повинне здійснюватися в активних формах, матеріал має бути цікавим, раціональним, максимально наближеним до життя, а у навчальному матеріалі не повинно бути перенасиченості психічною інформацією, яку діти неспроможні належним чином сприйняти.

В.О.Сухомлинський стверджував, що сама по собі природа не розвиває і не виховує. Залишивши дитину наодинці з нею, годі сподіватись, що вона під впливом навколишнього середовища стане розумною, глибоко морально, непримиренною до зла. Тільки активна взаємодія з природою здатна виховувати найкращі людські якості.

Екологічна культура молодшого школяра охоплює:

- знання про взаємозв'язки в природі та усвідомлення людини як її частини;
- розуміння необхідності берегти навколишнє середовище;
- уміння і навички позитивного впливу на природу;
- розуміння естетичної цінності природи ;
- негативне ставлення до дітей, що завдають шкоди природному середовищу [1, С. 3].

Свідоме і бережливе ставлення кожної людини до природи можливе тільки при наявності екологічної культури, широких екологічних знань, які повинні формуватись, починаючи з дитинства. Знання екологічних норм, закономірностей розвитку природи, знайомства з загадковим світом тварин, рослин, з особливостями їх поведінки, проблемами, які виникають в їх житті, дуже часто з вини людини, дадуть можливість кожному відчувати особисту відповідальність за майбутнє природи.

Метою екологічної культури, виховання є формування системи наукових знань, поглядів, переконань, які закладають основи відповідального ставлення до навколишнього природного середовища.

Успіх екологічного виховання значною мірою залежить від педагогічно правильно підібраних форм і методів, що сприяють формуванню екологічної культури молодших школярів.

При визначенні змісту виховання екологічно вихованої особистості ми опиралися на визначення змісту виховання в Основних орієнтирах виховання учнів 1 – 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України зазначається: „Сучасний зміст виховання – це науково обґрунтована система загальнокультурних і національних цінностей та відповідна сукупність соціально значущих якостей особистості, що характеризують її ставлення до суспільства й держави, інших людей, праці, природи, мистецтва, самої себе».

Зміст виховання екологічно вихованої особистості ми органічно пов'язали з метою, завданнями, принципами, методами і формами виховання, які, на наш погляд, сприяють оптимізації процесу формування екологічної культури в учнів молодшого шкільного віку.

В процесі дослідно-експериментальної роботи ми враховували те, що успіх у виховній діяльності, суттєво залежить від оптимального співвідношення групових та індивідуальних форм роботи з учнями молодшого шкільного віку. Форми виховної діяльності, що використовувалися нами у процесі дослідно-експериментальної роботи:

1) освітньо-пізнавальні природоохоронного характеру – інтелектуальні конкурси, написання творів на природоохоронну тематику, сюжетно-рольові ігри, міні-дослідження тощо;

2) екологічні практичного спрямування – екологічні подорожі, екскурсії, діяльність щодо збереження флори і фауни, озеленення прилеглої території, насадження квітів тощо.

Серед засобів формування екологічної вихованості, ми вирізнили суспільно корисну працю, спілкування, мистецтво, ігри, які вчителі використовували для впливу на особистість молодшого школяра.

Вплив на когнітивний компонент формування екологічної культури учнів молодшого шкільного віку ми здійснювали шляхом організації вивчення молодшими школярами в позакласний час фольклорних творів, народних традицій, історії народу щодо збереження природи, що, у свою чергу, позитивно вплинуло на підвищення рівнів сформованості екологічної вихованості учнів молодшого шкільного віку, їх активності в позаурочній діяльності. Досвід підтверджує: чим активніше молодший школяр бере участь у

народних святах, іграх, природоохоронних обрядах, тим краще він засвоює національні особливості свого народу, його культуру. При цьому спочатку виявляється усвідомлення їх сутності, а вже потім внутрішня потреба в дотриманні й використанні природоохоронних норм та правил.

Формуванню емоційної складової екологічної вихованості учнів молодшого шкільного віку, ми реалізували шляхом самостійного вивчення основ екологічної культури. Наприклад, респондентам експериментальної групи ми запропонували взяти участь у конкурсі прислів'їв і загадок про природу і природоохоронну діяльність. Попередньою умовою конкурсу було: підшукати прислів'я, приказки, загадки про природу і ставлення до неї. Респонденти результати пошукової діяльності оформили у рукописній книзі "Цінності природи". Вивчення дитячого фольклору передбачало акцентування уваги на сутності системи знань про природоохоронну діяльність. Дитячий фольклор допоміг респондентам експериментальної групи не лише засвоїти жанри фольклору, але й сприймати фольклор як джерело формування екологічної культури, рис активного природоохоронця.

Позитивний вплив на формування екологічної культури молодших школярів справляли також ігри, вікторини, екскурсії, народні прикмети, екологічні досліди тощо.

Цілеспрямована робота щодо формування екологічної культури молодших школярів може бути ефективною при правильній організації виховного процесу, спрямованого на формування пізнавального, ціннісно-мотиваційного та діяльнісного компонентів.

Список використаної літератури:

1. Дерябо С. Д., Ясвин В. А. Экологическая педагогика и психология. – Ростов-на-Дону: Издательство "Феникс", - 1996. – 480 с.
2. Ермаков Д. С., Ю. П. Петров. Экологическое образование: мнение экспертов и школьников // Социологические исследования. 2004. № 9. С. 64-67.
3. Ильина А. Несколько советов по организации экологического воспитания // Директор школы. 1997. № 6. С. 58-62.

4. Маркович Д. Ж., Глобалізація і екологічне освітання// Соціологічні дослідження. 2001. № 1. С. 17-23.
5. Оптимізація навчально-виховного процесу: (Метод. основи) /Ю. К. Бабанський; 202 с. 22 см, Кишинев Луміна 1984
6. 10. Сухомлинський В. О. Народження громадянина // Вибр. тв.: У 5 т. – К, 1987. – Т. 3. – С. 300.
7. Сухомлинський В. О. Вчити вчитися // Вибрані твори в 5 т. – К., 1976. – Т. 5:– С. 426-436.
8. Сухомлинський В. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості // Вибрані твори: У 5-ти т. – К.: Рад. шк., 1976. – Т. 1 – С. 5-502.
9. Сухомлинський В. Слово вчителя в моральному вихованні // Вибр. твори: У 5-ти т. – Т. 5. – К., 1977. – С. 321-330.
10. Українська педагогіка в персоналіях: У 2-х кн. /За ред О. Сухомлинської. – К: Либідь, 2005. – Кн. 2. – 550 с.
11. Яницький О. Н., Екологічна парадигма як елемент культури // Соціологічні дослідження. 2006. № 7. С. 83-92.
12. Яницький О. Н., Екологічна ретроспектива: 1985-2004 гг. // Общественные науки и современность. 2005. № 4. С. 26-36.

УДК 373.3.015.31 : 17.022.1

*ДУБЕНСЬКА В.В., магістрантка
педагогічного факультету, гр. ПНм-51
Науковий керівник: Гринькова Н.М.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методики
виховання Рівненського державного
гуманітарного університету*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ ВЗАЄМОДІЇ ШКОЛИ ТА СІМ'Ї

Резюме. Йдеться про педагогічні умови забезпечення ефективності морального виховання молодших школярів.